

Többkorszakos lelőhely feltárása a Városliget peremén

(Budapest XIII. ker., Szabolcs u. 33., hrsz.: 28056)

A Magyar Nemzeti Múzeum Örökségvédelmi Központ (MNM-NÖK) megbízásából a Budapesti Történeti Múzeum Ős- és Népvándorlás kori Osztálya Szilas Gábor vezetésével 2014-ben végzett próbafeltárást az egykori kórház területén. Munkájuk nyomán egy eddig még nem ismert avar kori, és a szórványleletek alapján egy korábbi, feltételezhetően a késő vaskori idősakra datálható, lelőhelyet sikerült regisztrálni (SZILAS 2015, 137–138). A próbafeltárás eredményeit a Forster Központ által elkészített Előzetes Régészeti Dokumentációban (ERD) rögzítették, és kijelölték a megelőző feltárás területét, ill. az építkezést megelőző épületbontások megfigyelési paramétereit.

A feltárást a létesítendő Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központ (OMRRK) területén 2015. november 2-án kezdtük meg a terület középső részén, két lebontott, egy megmaradó és egy bontásra váró épület közötti területen. Az általunk megnyitott 1. számú szelvény mélyítése során mi is tapasztaltuk a korábbi próbafeltárás során is jelentkező akadályokat. Az eredetileg kijelölt szelvény északnyugati szelvényfalától ugyanis csupán egy méterrel beljebb kezdhettük meg a munkát, az ott futó élő nagyfeszültségű vezeték miatt.

Excavation of a multi-period site next to the City Park

(Budapest XIII, 33 Szabolcs Street, Lrn.: 28056)

The Budapest History Museum's Prehistoric and Migration Period Department carried out a test excavation in the territory of the former hospital in 2014, commissioned by the Hungarian National Museum National Heritage Protection Centre (MNM-NÖK), supervised by Gábor Szilas. As a result of their work, a previously unknown Avar Period and, based on some stray finds, an earlier site could be identified as well, the latter probably dating to the Late Iron Age (SZILAS 2015, 137–138). The results of the test excavation were registered in the Preliminary Archaeological Documentation (ERD) prepared by the Forster Center, and the area of preventive excavation was designated as well as the parameters for the observations when the building was demolished prior to the construction work.

The excavation on the territory of the future National Museum Restoration and Storage Centre (OMRRK) was started on November 2, 2015, in the central part of the area bordered by two demolished buildings, a third one to be preserved, and a fourth one to be destroyed. We also experienced the same obstacles encountered during the test excavations when excavating trench No. 1. We could start the

A szelvény északnyugati fele ettől függetlenül régészetileg negatívnak bizonyult a sokszor egymást is keresztező közműárkok és távhő csatornák miatt (1. kép).

A szelvény középső, és délkeleti részén azonban egy korábban elbontott épület téglá és beton alapfalai között –80–90 cm mélységben (~ 104,5 mBf) sikerült termett talajt és régészeti objektumokat találnunk.

Az összesen 16 statigrafiai egységből 11 régészeti objektumnak, egy újkori beásásnak, míg a további négy, recens közműárknak és hálalpnak minősült. A gödrök többsége sekély gödöralj volt, amelyek felsőbb rétegeit elpusztíthatták az újkori bolygatások. Bontásukból kevés, többnyire jellegtelen őskori kerámiatöredék került elő. Ellenben az SE 3-7-15-16. számú objektumok jelen pillanatban még nem értelmezhető, egymásba fonódó egységet alkottak, amelyeket kétség kívül közel azonos időben ástak ki.

Az 1. szelvény legjelentősebb objektuma az SE 8. számú gödör volt. A három újkori alapfal közé szorult, bolygatott gödör bontása során ugyanis egyértelművé vált, hogy leletanyaga a Budapest területén több mint 40 lelőhelyről ismert (ENDRŐDI 2004, 12) késő rézkori Baden-kultúra körébe sorolható. Bontásából a korábbiakhoz képest nagy mennyiségű, jellegzetes késő rézkori kerámiatöredék mellett egy csiszolt csontgyöngy is előkerült. A gödör érdekességét azonban kétségtelen datálhatósága mellett a belőle előkerülő, igazán nagy mennyiségűnek mondható, mintegy 50 kilónyi dunai Unio kagylóhéj-maradványok adják (2. kép). Ilyen elfogyasztott kagylómaradványokat a második szelvény gödreiben is találtunk.

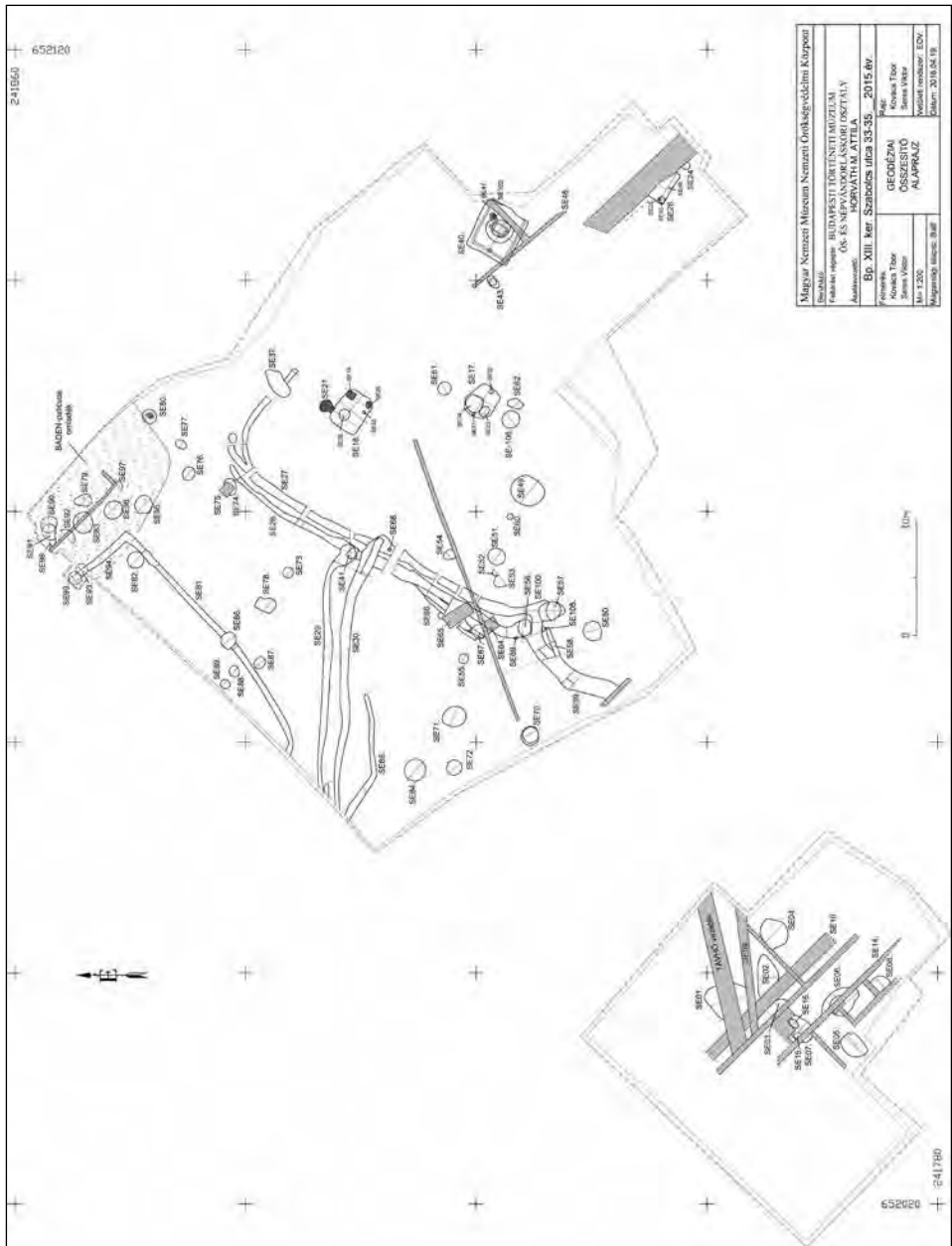
A 2. szelvény mélyítése során hamar kiderült, hogy az előzőnél jóval magasabban

work only one meter from the originally designated section wall because of the high-voltage electric cable running there. Still, the northwestern part of the trench proved to be empty from the archaeological point of view due to the public utility trenches and central heating conduits that often crossed each other (Fig. 1).

In the central and southeastern part of the trench, however, we found undisturbed soil as well as archaeological features between the brick and concrete foundation walls of a previously demolished building, at a depth of –80–90 cm (~ 104.5 m a.B.s.).

Eleven of the sixteen stratigraphic units proved to be archaeological features. One was a modern pit and four were modern public utility trenches and house foundations. Most of the pits were represented by shallow pit bottoms, the upper parts of which had been destroyed by modern disturbances. Their excavation produced a few, mostly noncharacteristic prehistoric potsherds. In contrast with these pits, features SU 3, 7, 15, and 16 constituted an interwoven unit. Its interpretation is not yet clear although this feature was no doubt created approximately at the same time.

The most significant feature in trench No. 1 was pit SU 8. During the excavation of the disturbed pit squeezed between three modern foundation walls, it became clear that its finds date to the Late Copper Age Baden Culture known from more than forty archaeological sites in the territory of Budapest (ENDRŐDI 2004, 12). Its excavation produced a large number of characteristic Late Copper Age potsherds compared to the previous features, as well as a polished bone bead. Besides the unambiguous dating, the most interesting

1. kép: Szabolcs utca: a terület feltérési térképe
 Fig. 1: Szabolcs Street: the excavation ground plan of the territory

2. kép: Szabolcs utca:
1. szelvény, 8. gödör.
Fig. 2: Szabolcs
Street: Trench 1, pit
No. 8

(105,3 mBf) és sokkal nagyobb számban jelentkeznek a régészeti objektumok. A terület északi negyedében elterülő lebetonozott autóparkoló alatti felületbe ugyan itt is számos közműárok mélyült, ezek azonban jobbra keskeny, és nem túl mély elektromos vezetékek árcai voltak. Ezen a részen kibetonozott távhő-csatornák vagy nagyobb szennyvíz-vezetékek nem voltak, mint ahogy korábban elbontott épületek sem. A szelvényben a korábbi 16 mellett további 92 objektumot regisztráltunk. Az első leletek már a gépi mélyítés utáni nyelésből előkerültek, átlagosan 25-30 cm mélységben az eredeti felszínhez (105,6 mBf) képest. A terület délnyugati irányban mélyült, a délnyugati szelvényfalnál (104,7 mBf) csaknem elérte az 1. szelvényben mért szintet.

A régészeti objektumok egy része (első-sorban gödrök) a terület északnyugati felében sűrűsödtek, és túlnyomó részben az 1. szelvényben is megfigyelt Baden-kultúrához tartoztak. A gödrök többsége közepes méretű, általában 0,8–1,5 m átmérőjű, egyenes falú, kissé teknős aljú, és világos-

feature of the pit was that it contained a huge amount – about 50 kg – of *Unio* mussel shell remains originating from the Danube (Fig. 2). Such traces of mussel consumption were found in the pits in trench No. 2 as well.

When excavating trench No. 2, it became clear soon that archaeological features could be observed here at a significantly higher level than in the previous trench (105.3 m a.B.s.) and also in much higher numbers. Though several public utility trenches had been cut into the surface under the concrete pavement of the parking lot in the northern quarter of the territory here as well, these were mostly narrow and not too deep trenches for electric wires. There were no central heating channels lined with concrete or large wastewater conduits in this section or remains of any previously demolished buildings. We registered 92 more features in the trench in addition to the previous 16 ones. The first finds were already detected during the mechanical removal of the humus layer, at an average depth of 25-30 cm

barna, homokos betöltésű volt. Ettől két eltérés volt csak, az SE 49 és 71 esetében, ahol a nagyméretű gödrök oldalfala részösen szűkült, betöltésük sötétbarna iszapos, kevert volt. A gödrök leletanyaga megfelel a kultúra klasszikus fázisában megszokott típusoknak. A kerámiatöredékek között elsősorban a házikerámiák maradványai dominálnak. A hombár-, fazék-, és táltöredékek között azonban előfordultak magas fülű csészék, tálak és más, esetenként bekarcolt vonalakkal díszített alagútfüles edények töredékei is. Mindössze egy merice és egy kétosztatú tál töredéke került elő a területről. A gödrök többségében állatcsont-maradványok is voltak, elsősorban kagylóhéjakat, marha-, és egy-két esetben szarvascsontokat sikerült eddig megfigyelnünk, azonban a csontletek archaeozoológiai vizsgálata még folyamatban van. Meglepő volt viszont az eszközök szinte teljes hiánya. Mindössze egy-két feltételezhető csonteszközt (SE 27, 78) és egy szórvány kőeszközt sikerült eddig elkülönítenünk a lelőhelyen.

A gödrök kisebb csoportokban, főleg az ásatási terület északnyugati felében, nagyjából északnyugat–délkeleti irányú, szabálytalan sorokban kerültek elő. A közöttük lévő terület üres volt (1. kép). A késő rézkori Baden-kultúra népessége ismereteink szerint elsősorban úgynevezett talpas boronaházakban élt, amelyek nyomait a Kárpát-medencei talajviszonyok mellett meglehetősen nehéz megtalálni. Meglétükre többnyire csupán a területen észlelt objektumok közötti üres felületekből lehet következtetni. Hasonló jelenséget lehetett megfigyelni az Albertfalva-Kitérő út lelőhelyen is (ENDRÓDI 2005, 127).

A 2. szelvény legérdekesebb késő rézkori objektuma kétségtelenül az SE 78. számú gödör volt (3. kép), amelyből egy szájjával

measured from the original surface (105.6 m a.B.s). The area inclined towards the southwest and in the southwestern section wall (104.7 m a.B.s) it almost reached the level measured in trench No. 1.

A part of the archaeological features (primarily pits) clustered in the northwestern part of the territory. The overwhelming majority belonged to the Baden Culture already observed in trench No. 1. Most of the pits were middle-size, with an average diameter of 0.8–1.5 m, characterized by vertical walls, slightly trough-shaped bottoms, and a light brown, sandy fill. Only two pits, SU 49 and 71 displayed any differences: these large pits had conical walls and silty, mixed dark brown fill. The finds from the pit corresponded to types characteristic of the classical phase of the Baden culture. Potsherds were dominated by fragments of household pottery. However, among the sherds of storage vessels, pots and bowls there were also some fragments of cups with high handles, bowls, and other vessels with tunnel handles sometimes decorated with incised lines. Only one ladle and a single fragment of a bipartite bowl was found in the entire area. Most of the pits contained remains of animal bones as well. We mostly observed mussel shells, cattle bones and in a few cases, also deer bones, but the archaeozoological analysis of the bone finds is still in progress. It is surprising, however, that tools were almost entirely missing. We could identify only a few possible bone tools (in SU 27 and 78) and a stone tool found as a stray find from the entire archaeological site.

The pits were situated in small clusters along northwest-southeast oriented irregular lines primarily in the northwestern part of the excavation area. The surface

lefelé fordított hombáredény (4. kép) mellett, több más őskori edény töredéke is előkerült. Hasonlóan leletgazdag volt az SE 80. számú gödör is, amelyből több nagyméretű edény töredékei mellett számos, a korszakban használt (kisebb) kerámiaedény maradványai is előkerültek. A két gödörből összesen hét nagyméretű tárolóedény töredékei kerültek napvilágra. Az

between them proved empty (Fig. 1). The population of the Late Copper Age Baden Culture lived in so-called log houses on the ground based on what we know today. Such traces of which are rather hard to identify given the soil conditions characterizing the Carpathian Basin. Only the empty surfaces between the features found in the area suggest their former

3. kép: Szabolcs utca:
2. szelvény, 78. gödör
Fig. 3: Szabolcs
Street: Trench 2, pit
No. 78

4. kép: Szabolcs utca:
2. szelvény, restaurált
hombáredény a 78.
gödörből.
Fig. 4: Szabolcs
Street: Trench 2,
restored storage
vessel from pit No.
79

5. kép: Szabolcs utca: 2. szelvény, edénytöredékek restaurálás közben.
 Fig. 5: Szabolcs Street: Trench 2, potsherds during the restoration work

„*in situ*” kiemelt hombáredény mellett, további nagy mennyiségű kerámiatöredék került elő a két objektumból (5. kép).

A korábbi próbafeltárás során előkerült néhány szórvány őskori kerámiatöredékből már számítani lehetett egy őskori település maradványaira a területen, azonban az Árpád-kori leletek előkerülése meglepetés volt.

A feltárás során ugyanis az Árpád-korból származó három veremházat (SE 17, 18, 26), egy szabadtéri kemence hamuzógödörös maradványait (SE 52-53), és néhány kisebb gödröt tártunk fel, kevés leletanyaggal. Az előkerült objektumok közül talán a legérdekesebbnek a 18. számú ház számít (6. kép). Az északnyugat–délkeleti tájolású, téglalap alakú, sekély házmaradvány keleti sarkában egy eredetileg négyzetes alaprajzú, kövekből rakott kemence

presence. A similar phenomenon could be observed at the Albertfalva-Kitérő út archaeological site (ENDRÓDI 2005, 127).

The most interesting Copper Age feature in trench No. 2 was undoubtedly pit SU 78 (Fig. 3), in which a storage vessel was found with its mouth facing down (Fig. 4) as well as fragments of some other prehistoric vessels. Pit SU 80 was similarly rich in finds; it yielded fragments of several large vessels and also remains of many (smaller) ceramic vessels used in the period. Fragments of seven large storage vessels were unearthed from the two pits. In addition to the storage vessel elevated “*in situ*” with its immediate context, the two features contained a large number of potsherds (Fig. 5).

Based on the few prehistoric potsherds collected as stray finds during the earlier

6. kép: Szabolcs utca:
2. szelvény, 19. sz.
Árpád-kori ház
Fig. 6: Szabolcs
Street: Trench 2,
house No. 19 from
the Árpád Period

omladékai kerültek elő (SE 19). Sérült sütőfelülete, amely eredetileg szintén négyzet alakúra lett kialakítva, lapos kövekkel volt kirakva. Tapasztásnyomokat nem sikerült megfigyelnünk rajta. A kemencének nem volt hamuzógödre, azonban a kemence szája előtt és a ház délnyugati oldalánál vastag hamus, helyenként faszenes réteg (SE 20) volt a betöltésben. A ház északi sarkának külső oldalánál egy újabb kemencét fedeztünk fel (SE 21). Oldalánál vékony, körbefutó vöröses csík jelezte az objektum funkcióját. Sötétbarna, kissé hamus betöltésében behullott köveket találtunk, amelyek minden bizonnyal a kemence falában lehettek. Száját, amely a ház belső terébe nyílt, kövekkel erősítették meg, amelyek sajnos már a gépi mélyítés során kimozdultak a helyükről, így szerkezetüket nem tudtuk rekonstruálni. A hamuzógödrt (SE 36) a kemence-szájtól szokatlanul messze, mintegy 40 cm távolságra találtuk meg, azonban kemence előtt is vastag, szétterülő vastag faszenes-hamus réteg húzódtott (SE 22). A ke-

test excavation, the discovery of the remains of a prehistoric settlement could be anticipated in the area. However, the occurrence of Árpád Period finds was a surprise.

During the excavation, we unearthed three semi/subterranean houses (SU 17, 18, and 26), the remains of an outdoor oven with its ash pit (SU 52-53) and a few small pits from the Árpád Period with a small number of finds. House No. 18 is perhaps the most interesting among the excavated features (Fig. 6). In the eastern corner of the northwest-southeast oriented, shallow, rectangular house remain, the debris of an originally square stone built oven was found (SU 19). Its damaged baking surface, originally also created in the shape of a square, was paved with flat stones. We could not observe any traces of plastering on it. The oven was not equipped with an ash pit, but the fill at the mouth of the oven and at the southwestern wall of the house displayed a thick, ashy layer together with some char-

7. kép: Szabolcs utca:
2. szelvény, 45. sz.
avar kori kútház
Fig. 7: Szabolcs
Street: Trench 2, well
house No. 45 from
the Avar Period

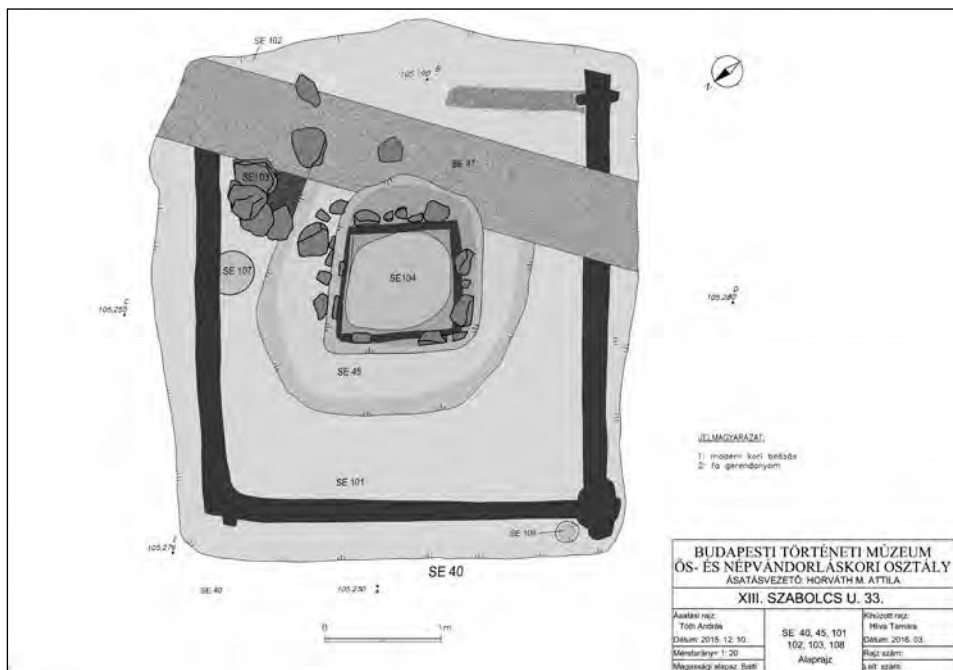
mence kialakítása és elhelyezkedése miatt nem tartjuk elképzelhetőnek, hogy azt a ház eredeti funkciójának elvesztése után alakíthatták ki.

Az SE 26. számú Árpád-kori ház maradványa a szelvény délkeleti nyúlványában, két korábban elbontott épület közötti sávban került elő. A feltehetően északkelet–délnyugati tájolású épület északkeleti felét megbolygatták egy közműcsatornával, azonban a ház dőngölt agyagpadlójába mélyedő cölöplyukában sikerült megfigyelünk a szelementartó oszlop (SE 48) lenyomatát. A padlószinttől 60 cm mélyre ásott cölöplyuk délnyugati felében hegyben végződő faoszlop lenyomata volt látható. Vastagsága hozzávetőlegesen 10 cm lehetett. A cölöplyuk másik felének betöltése kevert volt, megfigyelhettük benne a réteges visszatömedékelés nyomait. Hasonló cölöpgödöröket találtunk a harmadik Árpád-kori házban (SE 17) is.

Bár kronológiai nem tűnik következetesnek, mégis utoljára hagytam azt a korszakot, amelynek felkutatása volt az

coal in certain parts (SU 20). Another oven was discovered by the outer side of the northern corner of the house (SU 21). A thick, reddish line running along its side marked the former function of the feature. We found stones fallen into its dark brown, slightly ashy fill, probably originating from the wall of the oven. Its mouth, opening into the interior of the house, was strengthened with stones, but these were already unfortunately removed from their original position during the mechanical removal of the humus, so we were not able to reconstruct their structure. We found the ash pit (SU 36) unusually far, 40 cm from the mouth of the oven, but a thick, extensive layer mixed with ash and charcoal also covered the surface in front of the oven (SU 22). Based on the character and location of the oven it cannot be excluded that it was created when the house had already lost its original function.

The remains of the Árpád Period house labelled SU 26 were unearthed in the southeastern projection of the trench,

8. kép: Szabolcs utca: 2. szelvény, 45. sz. avar kori kútház rajza

Fig. 8: Ground plan of Trench 2, well house No. 45 from the Avar Period unearthed at Szabolcs Street

ásatás eredeti célkitűzése. A próbaásatás során, amint arról fentebb már esett említés, egyetlen olyan konkrét régészeti objektum, egy kemence került elő, amelyet feltehetően a késő avar korszakhoz lehet kapcsolni (SZILAS 2015, 137–138, 13. kép). Kutatásaink célja a korszakhoz, ill. a kemencéhez kapcsolható, feltételezett avar kori település felkutatása volt. A területen azonban kétségtelenül az őskori jelenségek domináltak. A 2. szelvény területén mindössze egy több helyen egymásba kapcsolódó kettős árokrendszert tudunk csak az avar korhoz kötni a belőlük előkerülő gyér kerámialetek alapján (1. kép). Ennek az árokrendszernek a délnyugati szakaszából került elő egy, a 2013-ban feltárt, földbe mélyített tüzelőhelyhez hasonló objektum (SE57/100), amelyet

in a zone located between two previously demolished buildings. The northeastern half of the probably northeast-southwest oriented construction had been disturbed by a public utility trench, but we could observe the imprint of the post supporting the purlin (SU 48) in the posthole cut into the stamped clay floor of the house. The southwestern half of the posthole dug 60 cm deep from the floor level displayed the imprint of a wooden post with a pointed ending. It must have been approximately 10 cm in diameter. The fill in the other half of the posthole was mixed, and we could observe the layers that indicated how it was filled. Similar postholes were found in the third Árpád Period house as well (SU 17).

Though it does not appear to be consistent with the chronology, I left for the end

azonban csak az előzőhöz hasonló formája és elhelyezkedése alapján lehet az avar korhoz kapcsolni.

Külön érdekesség, hogy e két előbb említett objektumhoz kapcsolható a területen előkerült két kelta kerámiatöredék is. Mivel a terület teljes mértékben homokos volt, feltételezhető, a tüzelőhelyek (gyenge minőségű) kikapasztásához is máshonnan kellett az alapanyagot beszerezni, így ezek a kerámiatöredékek is az idehozott agyagos földdel kerülhettek a lelőhelyre.

Csak a munkálatok utolsó napjaiban került elő egy keleti irányú rábontás során az objektum, amely, mint később kiderült, az egész ásatási időszak egyik legizgalmasabb komplexumává vált (7–8. kép).

A csaknem négyzet alakú foltként jelentkező objektum közepén egy nagyméretű, recensnek tűnő beásás (SE 45) mutatkozott. Déli felében, ill. délnyugati oldalfalánál egy-egy közműárok bolygatta, amelyek közül az utóbbi szerencsénkre nem érte el az objektum alját, és az oldalfalat is csak kis mértékben roncsolta.

A ház bontása során viszonylag kis mélységben (15–20 cm) a kevert barna betöltésben nagy mennyiségű, sárgás, agyagos pöttyös felületet találtunk (SE 63), amely egy átlagosan 40 cm szélességű, padkaszzerű vonalon belül jelentkezett, és amelyről feltételezhetjük, hogy bedőlt faltapasztás lehetett.

A törmelékes réteg eltávolítása után 25–30 cm mélységben a szürkésbarna „padkák” 15–20 cm szélességűre szűkültek, és többé-kevésbé párhuzamosan futottak a gödör falával. Bontásuk során kiderült, hogy a ház padlójába mélyedő vonalak alja félköríves, és a házsarkoknál boronakötésre utaló nyomokat is regisztráltunk. Az így kialakított boronavázak (SE 101) a ház délnyugati és északkeleti

the period for which the excavation originally aimed. During the test excavation, as mentioned above, only one archaeological feature – an oven – was found that could presumably be connected to the Late Avar Period (SZILAS 2015, 137–138, Fig. 13). The aim of our research was to find the hypothesized Avar Period settlement connected to that phase of the site and to the kiln. The area was, however, undoubtedly dominated by prehistoric phenomena. In the territory of trench No. 2, we could only connect a double ditch system to the Avar Period that was interconnected at several points based on the sparse pottery finds found in them (Fig. 1). A feature that was similar to a fireplace cut into the earth and excavated in 2013 (SU 57/100) was found in the southwestern section of this ditch system, which, however, could only be connected to the Avar Period based on its form and position that were similar to the previous one.

It was of special interest that the two Celtic potsherds found in the territory could also be connected to the above mentioned two features. Since the area was entirely sandy, the raw material for the (weak) plastering of the ovens probably had to be brought from somewhere else, and these potsherds could have been brought to the site together with the clayey earth.

The feature that later turned out to be one of the most exciting complexes in the entire excavation season was discovered only during the last days of the excavation work, in a trench extension toward the east (Figs 7–8).

A large pit (SU 45) could be observed in the middle of the feature. It appeared with an almost quadrangular outline that seemed to date it to the modern era. It was

oldalán mélyebbek voltak. Ezekre fektették a sekélyebb nyomot hagyó északnyugati oldal gerendáját, amely az északi negyedben, feltehetően a talajegyenetlenségek miatt részben kikopott. A délkeleti oldal gerendájának csak a déli saroknál lévő indítása maradt meg, meglétére csupán halvány szervesanyag-bemosódás utalt. A keleti negyed sarokkötését egy közműárok (SE 47) beásása pusztíthatta el. A boronaváz és a házgödör fala közötti részt sárgás, agyagos földdel tömték vissza. A ház padlója viszonylag sík volt, a közepén lévő gödröt (SE 45) később ásták bele. Ezt az objektumot betöltése és pozíciója alapján először recensként kezeltük. A gödör a ház padlószintje alá mélyült, ahol összeszűkült és 50 cm mélységig tudtuk követni. Alatta kövekkel megtámasztott, szürkéssárga, iszapos, homogén betöltésben „csapolt” faszerkezet faltja alakult ki (SE 104). A feltételezhető kút mélységét még további egy méter mélységig tudtuk követni, leletanyag azonban nem került elő belőle. A 104. sz. kút és a keleti peremén lévő kövekből épített kemence (SE 103) egymáshoz való kronológiai viszonyát igen nehéz megítélni. Elsőre úgy tűnik, hogy a kemencét a kút funkciójának elvesztése után alakították ki, azonban egyes kövei a kút északkeleti oldalába csúszva kerültek elő. A házhoz tartozása a ház keleti sarkában előkerült gödörmaradványhoz (SE 102) hasonlóan nem egyértelmű.

Jóllehet hasonló objektum Budapest területén eddig még nem került elő, mégsem mondható egyedülállónak az építménytípus. Hasonló építményt tártak fel többek között Rákóczi falván (KONDÉ 2015, 81–83., 6. kép), vagy például a Hódmezővásárhely Kishomok IV. homokbánya lelőhelyen (Balogh Csilla, Bende Livia és

disturbed by two public utility trenches in its southern half and by its southwestern wall respectively, but the latter trench fortunately did not touch the bottom of the feature and only slightly damaged the side wall.

During the excavation of the house, we found several yellowish, clayey, spotted surfaces (SU 63) in the mixed brown fill at a relatively shallow depth (15–20 cm) which could be observed inside an on average 40 cm wide shoulder-like line. These layers were presumably the remains of a collapsed wall plastering.

After the removal of the layer mixed with rubble the width of the greyish yellow ‘shoulders’ decreased to 15–20 cm, at a depth of 25–30 cm. The ‘shoulders’ run, more or less, parallel with the side of the pit. During their excavation, it turned out that the bottom of the stripes sunk into the bottom of the house is curved and we also registered traces suggesting there had been log joints at the corners. The log frames formed this way (SU 101) were deeper at the southwestern and northeastern sides of the house. The beam along the northwestern side that left a shallower trace was laid over these two, but the latter partly disappeared in the northern quarter of the house, probably due to the uneven terrain. Only the beginning of the beam along the southeastern side was preserved in the southern corner with only a slight organic discoloration suggesting its former existence. The joint in the eastern quarter was destroyed when a public utility trench (SU 47) was established. The gap between the log frame and the wall of the house pit was filled with yellowish, clayey earth. The floor of the house was relatively even; the pit placed in its middle (SU 45) was dug into it later. We treated

Lőrinczy Gábor ásatása 2002-ben, közöletlen. A lelőhelyen több hasonló kútház is előkerült. (Balogh Csilla szíves szóbeli közlése alapján, amelyért itt szeretnék köszönetet mondani.) De ismerünk hasonló épületeket az ország más tájairól is. Éppen ezért a Szabolcs utcai „kútházat” is az avar korba kell sorolnunk, annak ellenére, hogy az építmény betöltésének bontásából szinte kizárólag csak őskori kerámiatöredékek kerültek elő, amelyek valószínűleg az objektum létesítése során megbolygattott, korábbi rétegekből keveredhettek be. Véleményünket erősítik folyamatban lévő archaeobotanikai vizsgálatok eredményei is (Gyulai Ferenc szíves szóbeli közlése).

Korábbi topográfiai ismereteink alapján a lelőhely tágabb környezetéből is csak szórványos leletek előkerüléséről voltak információink a nem túl közeli Hajtsár utcából és a Tüzér utcából (TOMPA 1942). Így a terület mai beépítettsége folytán az eredeti talajviszonyokról sem tudhattunk többet. Jóllehet a mai kiegyenlített felszínen ez nem volt érzékelhető, a feltárások során kiderült, hogy a 2. szelvény egy korabeli domb platóján és annak délnyugati lejtőjén helyezkedik el, csaknem egy méter szintkülönbséggel a mélyebben fekvő 1. sz. szelvényhez képest.

A lelőhely jelenlegi feltárási állapot és feldolgozottsága alapján elképzelhető, hogy a Városliget területén egykor létezett tó vízgyűjtő rendszeréhez kapcsolódhatott az a vízfolyás vagy kisebb állóvíz, amelynek partján az őskori település elhelyezkedett. A terület nagyfokú beépítettsége miatt magán az ásatási területen nem sikerült azonosítani ezeket az egykori vizes területeket, azt azonban sikerült megfigyelni, hogy a terület északi negyedében elterülő autóparkoló alatt mindössze 25–30 cm mélységben jelentkező őskori objektumok

this feature first as a modern one based on its fill and position. The pit was deeper than the floor level of the house where it tapered; we could follow its walls to a depth of 50 cm. Underneath, the outlines of a “jointed” wooden structure supported with stones developed in the greyish yellow, silty, homogenous fill (SU 104). We could follow the depth of the feature, presumably a well, for one more meter. However, this feature yielded no finds. It is rather difficult to judge the chronological relationship between well No. 104 and the oven built of stones on its eastern edge (SU 103). At first sight, the oven seemed to have been created after the well ceased to function, but some of its stones were found to have slid into the northeastern side of the well. It is not clear whether it belonged to the house, similarly to the pit remains found in the eastern corner of the house (SU 102).

Though no similar feature has been found in the territory of Budapest yet, this type of construction cannot be considered unique. A similar one was excavated, for example, in Rákócziútfő (KONDÉ 2015, 81–83, Fig. 6) and at the Hódmezővásárhely Kishomok IV Sand Pit archaeological site (Excavation by Csilla Balogh, Livia Bende, and Gábor Lőrinczy, 2002, unpublished report. Several similar well-houses were found at this site. The information is based on the kind oral communication from Csilla Balogh, for which I hereby express my thankfulness.) Similar structures are also known from other parts of Hungary. Therefore, the well-house in Szabolcs Street must be classified to the Avar Period too, in spite of the fact that almost exclusively prehistoric potsherds found during excavation came out of its fill, which probably got there from the ear-

egy homokdomb platóján- és annak dél-nyugati lankáján húzódtak. A próbafeltárás során a szomszédos 35. számú telken húzott kutatóárok megfigyelése során arra is fény derült, hogy a „domb” keleti irányban is lejt, így a lelőhely minden bizonnyal egy észak-északnyugat – dél-dél-keleti irányban elnyúló, viszonylag keskeny, vízjárta területekkel körülvett földnyúlványon helyezkedhetett el. A vízfolyásoknak és az egykori tónak azonban már az első katonai felmérés elkészítésének idején sem volt nyoma. A térképszelvényen csupán egy, a területtől kissé délebbre fekvő, „Rohn Morast” elnevezésű mocsaras terület volt megfigyelhető.

A terület elmocsarasodása már az őskor későbbi szakaszaiban megkezdődhetett, mivel későbbi korokból csupán néhány szórvány kelta kerámiatöredék került elő, és az avar korban a területekbe mélyedő vízlevezető árkokat már a vastag iszapos feltöltési rétegekbe mélyítették.

A lelőhely jelentőségét elsősorban az adja, hogy jól kimutathatóan, több korszakban is megtelepedésre alkalmas volt a terület: mind az őskorra, mind a népvándorlás korra, mind pedig az Árpád-korra vonatkozólag új, értékes információkat nyerhettünk.

Horváth M. Attila

Irodalom:/References:

ENDRŐDI 2004 • Endrődi A: A késő rézkor Budaapest területén A Baden-kultúra népe. In: Endrődi (szerk.), Hétköznapok és vallásos élet a rézkor végén. A Baden-kultúra 5000 éves emlékei Budapest területén. Kiállítási katalógus. Budapest 2004, 11–20.

lier layers disturbed when the feature was built. The results of the ongoing archaeological examinations support this opinion (kind oral communication by Ferenc Gyulai).

Based on what is known from previous topographic research, the only available information about the broader environment of the finds came from some scattered finds collected in the not too closely located Hajtsár Street and Tüzér Street (TOMPA 1942). Thus, due to the present built-up character of the area, we did not know much more about the original soil conditions either. Though it was not observable on today's levelled surface, it turned out during excavation that trench No. 2 was situated on the top and the southwestern slope of a former hill, with almost one-meter difference in the level compared to trench No. 1 that was situated at a deeper level.

Based on the present state of the excavation and analysis of the archaeological site, the stream or still water along which the prehistoric settlement was situated was possibly connected to the catchment area for the lake that once existed in the territory of the City Park (Városliget). These former watery areas could not be identified at the excavation site itself due to the high degree of modern occupation disturbances in the territory. However, we observed that the prehistoric features detected at a depth of no more than 25–30 cm beneath the car parking lot in the northern quarter of the territory were situated on the top and the southwestern slope of a sandy hill. During the test excavation, when observing the trial trench opened through neighboring plot No. 35, it turned out that the 'hill' slopes toward the east as well. Thus, the archaeolog-

ENDRÓDI 2005 • Endródi A.: A késő rézkori Baden-kultúra településjelenségei Albertfalván (Settlement phenomena of the Late Bronze Age Baden culture at Albertfalva). *Aqfűz* 11 (2005) 123–128.

KONDÉ 2015 • Kondé Zs.: Avar kori földbe mélyített és földfelszíni épületek Rákócifalván. *ArchÉrt* 140 (2015) 71–92.

SZILAS 2015 • Szilas G.: Budapest XI-II. ker., Szabolcs u. 33–35. (hrs.: 28049, 28056). *Aqfűz* 21 (2015) 137–188.

TOMPA 1942 • Tompa F.: Óskor. In: Szendy K. (szerk.), *Budapest Története I.* Budapest 1942, 1–134.

ical site seems to have been situated on a relatively narrow tongue extending in a north-northwest – south-southeast direction and surrounded by watery surfaces. However, no traces of the streams and the former lake were visible any longer even at the time of the First Military Survey. Only a swampy area called “Rohn Morast” could be observed on the sheet located slightly south from the territory.

The area might have started to have become swampy in the later phases of the prehistoric period, since only a few Celtic stray potsherds were found from the later archaeological periods, and drainage ditches in the Avar Period were already cut into the thick, silty fill layers in the territory.

The significance of the archaeological site is provided by the fact that the area clearly proved to be suitable for human settlement in several periods. We acquired new information for the prehistoric period, the Migration Period as well as for the Árpád Period.

Attila Horváth M.